

PROGRESUL

Abonamentul:

pe un an 8 cor., pe jumătate de an 4 cor.
Pentru România și străinătate anual 10 cor.

Foae social-culturală. Apare în fiecare Sîmbătă.

Redacția și Administrația Nr. 817.
Telefon Nr. 36.

Teatru românesc.

Din „Tribuna“ apucăm știrea înveselitoare, că Întrunirea „Societății pentru crearea unui fond de teatru român“, ținută Duminică la Cohalm, a reușit peste așteptarea chiar și a organizatorilor ei cam pesimiști (?).

Asupra amănuntelor, vom reveni și noi în „Progresul“ nostru, organ eminent social cultural, cu aprecieri reale asupra străduințelor acestei societăți importante.

De rîndul acesta ne oprim la o idee, izvorită din meditațiunile noastre, asupra felului, cum am putea să ne ajutăm și pînă atunci, pînăcînd Societatea fondului de teatru va fi în măsură a pune în picioare teatrul românesc pentru Români din patria noastră. O idee, ce mă mir cum i-a putut scăpa din vedere d-nului Russu-Șirianu a o înșira între soluțiile atît de nimerite, ce le-a scos la iveală în foiletonul din Nr. 244 al „Tribunei“ noastre din Arad.

Anume d-nul Russu apreciind îndemnul Societății pentru fondul de teatru român de a trimite două-trei bursieri în străinătate, constată că „s'a făcut un început fericit“. Arătînd însă că atîta cît s'a făcut nu-i deajuns, propune 1. că Societatea pentru

fondul de teatru să ajute *crearea unei trupe permanente de actori români*, în care scop ar trebui să trimită la învățătură mai mulți tineri și domnișoare cu vocațiune, cari împreună cu artistul nostru Z. Bârsanu să alcătuiască trupa actorilor; 2. propune că „paralel cuartadramatică, să fie dezvoltată și arta muzicală, angajînd în scopul acesta *un maestru ambulant*, cum am și avea la îndămină pe tinărul cu mult talent muzical: Liviu Tempea din București.

Către aceste soluții, dealtfel foarte bune, avînd în vedere, că și pînă la realizarea planurilor mai întinse ale Societății fondului de teatru, nu putem sta cu minile în sîn, din a noastră parte propunem încă o soluție, ce ni-se pare a fi cea mai importantă, cea mai ducătoare la scop; anume propunem *a se organiza, sub egida și cu ajutorul moral și material al Societății fondului de teatru în anumite centre culturale rom.* (Sibiu, Brașov, Bistrița, Blaj, Deva, Arad, Beuș, Lugoj, Oravița, Sighetul-Marmației etc.) **societăți de diletanți organizate.**

Avantajile astorfel de înghiebari, e de prisos a le mai comenta; le poate ghici ușor oricine; le simte oricare doritor al înaintării noastre culturale, fără a fi nevoie să mai lungim la discuții, ce se rostogolesc ca

de obicei pe povîrnișul, ce i-se zice „vorbă multă — sărăcie“.

Idea ni-se pare atît de sănătoasă, încît nu ne vedem îndemnați a o prezenta în oblojeala polologiei, în care ni-s'au înfundat aveau atîtea idealuri.

Totul ce am mai avea de zis ar fi: Societățile de diletanți se pot înființa ușor, fără să întîmpine obstacole, neavînd nici nevoe de licență specială din partea autorităților. Prin centre mai mari se găsește ușor cîteun *organizator-conducător* dintre intelectualii noștri. Din astfel de diletanți se pot strecura cei cu vocație și pentru trupa oficială ambulantă. Așa se practică și la străini. Îndeletnicirile diletanților încă formează școala teatrului, atît pentru actori, cît și pentru publicul auditor, atingînd natural și avîntul literaturii dramatice, împintenită prin epuizarea pieselor.

Însfîrșit decît să așteptăm, cum am așteptat și pînăcum atîta vreme, după rezultate imaginare d'ale sforțărilor de felul celor de pînăcum: de zeceori, de omiedeori mai practic ni-se pare un început cu mijloacele ce le avem la îndămină.

Nu-i așa?

Gheorghe Jianu

Foiță originală.

Evoluția și creațiunea

de

Dr. M. Vladimirescu.

Munca e de prisos, o săvîrșește Dumnezeu înlocul omului, cum arată citatele din Sf. Scriptură, citate mai sus. Așadar a lucra e fără scop și fără niciun folos. „Dacă vrea Allah ajungî general, și dacă nu, ajungî cerșitor, orcîte-ai sîrgui în lume!“ Creștinul își pune toată nădejdea în voia destinului. „Ce o vrea Dumnezeu“ s'aude din milioane de guri. Să așteptăm, că tot o fi ceva; Dumnezeu nu ne lasă la rău; dela Dumnezeu vine grija, întristarea, nenorocirea, boalele și — moartea. Tot acel Dumnezeu ne dă bucuria, ne alungă grijile, ne mîngăie cînd sîntem întristați, ne dă din belșug noroc și toate cele bune; ne dă sănătate și viață! Ne rugăm la Dumnezeu să ne prăpădiască dușmanii; dar tot același lucru îl cer dela Dumnezeu, și adversarii noștri ș. a. m. d.

Cele trei religii mediterane: mozaică, creștină și mohamedană, toate au la bază fatalismul! Potrivit învățăturii acestor trei religii mediterane, știința și scrutarea este o muncă nedumnezeiască, o muncă de prisos. Numai o sin-

gură știință este: teologia, ce se razimă pe revelația divină (Göttliche Offenbarung); dar și aici nu-i permis a se scruta mai adînc! Cercetarea liberă, meditația mai intensivă, însfîrșit orce product al mentalității mai intensive, însfîrșit orce product al mentalității, biserica îl osîndește, ear Papa îl pune la index! Cine citește „cărți eretice“, va fi anatemitat. Această opreliște e tot atît de puerilă, de naivă, ca și porunca, ce li-s'a dat lui Adam și Evei. Adevărurile eterne e păcat a le cunoaște. Amir Kalifa a nîmicit (la a. 640) vestita bibliotecă din Alexandria din cauză, „că orî aceia se cuprinde în ea, ce se cuprinde și în Koran, ș'atunci e de prisos; orî se cuprinde altceva, ș'atunci cărțile acestei biblioteci sînt nedumnezești, decî trebuesc nimicite!“

Ear după evanghelie numai „cei săraci cu duhul“, adecă proști, vor dobîndi împărăția cerului (Matei 5-3) ear cei gînditori, cu minte trează, sînt exilați din împărăția cerească.

Dar să cercetăm și mai departe.

După teoria religiei viața familiară este un rău trebuitor, și bine face, cine se poate abține. Chiar și o singură ochire asupra femeilor e păcat (Mat. 5-28. 19-9-11; Marcu 16. 11, Luca 16, 18).

„Să beți numai apă, să mincați numai pește; rețineți-vă dela femei“, așa se predică mereu în biserică, în care „servitorii lui Dumnezeu“

zilnic se satură de carne, de vin și de alte desfătări „oprite“.

Dar porunca aceasta firește că se referă numai la „turma“! Căci pe păstori îi trimite Dumnezeu cu ordinul: „voi să-mi păziți turma!“

În temeiul religiei niciînd nu s'ar fi dezvoltat o viață familiară, o viață socială, o viață de stat. Și dacă aceasta totuși s'a dezvoltat, nu în urma teoriilor religioase, ci mai mult împotriva lor, sub presiunea legilor naturale s'a dezvoltat.

Științele moderne ne învață însă că viața conjugală e tot atît de utilă, de necesară și importantă ca și hrana. Una promovează menținerea individului, ceialaltă promovează susținerea neamului. Și una și alta sînt pîrghiile omenirii! Științele moderne încă osîndesc numai degenerările sexualismului: prostituția și perversitatea.

Epigrame.

Amoru-i ca un diamant,
Pe care bine să-l păzești;
Poți să-l arați unui amant,
Dar nu la cîți îi întîlnești.

Depuneți armele îndată,
Și nu vă temeți de respalță,
C'ar fi nedrept să dau în doi
Neputincioși, ce sînteți voi!

Italianii sînt frații noștri de sînge.

Într'un ceas nenorocit, împins poate de ingerul cel rău, un neam pribeag ce locuia prin ținuturile noastre, flămînd și el ca și celealalte, dar mai îndrăzneț și mai răpitor decît alții; împins de foame, orî atras de bogăția Romanilor, în frunte cu căpitanul lor Decebal, își cearcă norocul și se dă peste Dunăre, dea-înnotul, pe pămînturile Romanilor. Omoară oameni, fură mueri, bucate, aprinde satele, și mîinînd pe mulți în robie, se face stăpîn pe pămîntul lor...

Veștile aceste triste ajunseră și la Traian, carele îndurerat își adună oștile, și se ia pe urma Dacilor. Ajuns la Dunăre, ceva mai jos de Orșova, în anul 106, bate un pod, trece Dunărea și ajunge pe Dacebal: îi frînge armatele, le împrăstie și le vîntură ca pleava. Ear el, temutul căpitan, de groază și de rușine, ca să nu ajungă de viu în mîinile dușmanilor săi, să lasă în sabie și piere. Mulți căpitani făcură așa. Cei cruțați de fer se supuseră și ei Romanilor...

Atunci Traian, ca să pună stavilă altor horde barbare, ridică fortărețe și le puse sub scutul soldaților, făcu drumuri mari, boltite cu peatră, aduse lume de dincolo de Dunăre, și le dete spre cultivare țeara ocupată a Dacilor... Și cu cît acești noui veniți se înmulțiau, cu atît pămînturile înflorau în jurul lor, și se încăreau de roduri îmbelșugate.

Eată ce strămoși avem noi; eată de unde ni-se trage vița noastră. Sîntem urmași orî mai bine zis, sîntem continuarea unui neam, ce se creștea la coarnele plugului și pe linga turme, tot cu arma în mîină. Curajos și cu inimă de oșal, cum era, și-a făcut peptul zid de apărare încontra popoarelor străine, și de dimineața până seara muncia voios, fără umbră de osteneală.

Strămoșii noștri și pe aici vorbiau aceeași limbă ce au adus-o cu ei de dincolo de Dunăre; o limbă, ca și a noastră, ce-o vorbim noi, dar care acum e schimbată mult. Schimbarea asta a limbii strămoșești fu lungă, silnică și dureroasă: așa, că te miri, cum de mai avem o sărăcuță de vorbă românească. Atîtea neamuri s'au vărsat ca popoul asupra noastră, ne-au împutinat,

ne-au rărit, și ne-au făcut slugile lor, ear noi, ca să ne putem păstra sufletul în oase, ne-am făcut de toate la toți. — Erau și clipite, cînd unul își blăstăma ursîta, că s'a născut Român, și că vorbește o limbă, ce altora, le era de batjocură, ear lui numai spre rușine... Așa era asta pănăce stăteam pe aici părăsiți și fără ajutor, ca o mare stîncă în mijlocul valurilor, încunjurați de toate părțile de neamuri străine, gata să ne cutropiască.

Eată de ce pănă mai erî-alaltăeri erau ținuti de venetici, de un neam adus de vînturi, fără leagăn, fără vatră. În starea noastră mizeră nimenea nu ne baga în seamă. Limba noastră sărăcită, necultivată, fără gust și fără farmec, îl lăsa nepăsător pe străinul învățat, care studiînd-o strîngea din umeri, ca de o taină, căreia nu-i găsia deslegarea.

Astăzi toată lumea ne cunoaște; limba noastră e pusă alături de cele mai frumoase limbi din lume: cu italiana și franceza. Și cît s'ar schimba lucrurile, dacă am fi și noi cîtdecît mai bogați și mai tari decum sîntem.

După o istorie cum e a neamului nostru, nici nu-i mirare, dacă între limba lui și limbile surori, la aparință e așa de mare, așa de izbitoare deosebirea, căci nici n'ar fi putut fi altcum. În urma urmelor, nu numai limba noastră, ci și cea italiană e schimbată mult; nici ei nu vorbesc în același grai, în care se înțelegeau odată strămoșii noștri.

Și Italianii au avut necazurile și păcăniile lor; și peste ei au trecut necazurile, și peste ei au trecut vifore de popoare și i-au culcat la pămînt. Ear pe unde trec alte neamuri străine, își lasă urmele neperitoare: în portul, în vorba, în moravurile, în cîntecele și descîntecele lor — în sîngele, în sufletul neamurilor, peste cari au trecut. Așa s'a înfîmplat și cu Italianii. Națiunea lor a conservat multe din celeece aveau odată, dar nu toate, nici întregi, nici curate cum erau. Dar pentru aceea nimenea nu poate zice, că ei nu-sî trag originea dela Roma, și că nu-s înrudiți cu noi; că nu-s frații noștri. E ridicul a pretinde, că dacă noi sîntem frați cu ei, și limba noastră ar fi trebuit să se schimbe în același mod, ca și a lor. Ca

dovadă serviască un exemplu palpabil despre portul nostru și al lor... Italianii anume se îmbracă întogmai, ca nemții dela noi. Cauza e că în cursul veacurilor Italianii erau mereu amestecați cu popoarele germane, ear portul german nu e port roman. Se zice în istorie, că Romanii pănă la Iuliu Cesar nu cunoșteau nici izmenele; acest general le-a adus și le-a îmbrăcat primadată în contra frigului aspru, cînd se lupta prin Galia împotriva vechilor Germani.

(Roma).

Victor Birlea

(Va urma).

IGIENĂ.

— Despre locuință. —

de

Dr. Gheorghe Crăiniceanu.

P. April scrie la 1639 că casele erau în Mantenia mai adeseori bordeie, subterane, ear în Moldova din părți de nuele, lipite cu lut, fără garduri, fără puțuri, fără grădini.

Despre casele din Moldova scrie Paul de Aleppo la 1650-1660, că „sînt de lemn și de vâlătuțe, cu acopereminte înalte și oblice ca spatelul cîmălei, încît ninsoarea nu se poate ține pe ele. Înăuntru lăvețele sînt așezate în jur și o masă în mijloc ca în casele Francilor. În fiecare casă este citeo sobă, vatră, sau cămin, un fel de pătrat de lut verde sau roșu, ear în casele celor bogați, de olane lustruite, sprijinită cu două stîlpi și avînd un capac de fer în vîrf. Casele oamenilor sînt aci mai calde earna, decît baile la noi“.

De o cărciumă sau „cantina sotteraneo“ pomenește del Chiaro la 1718 și zice că este o plăcere nespūsă cînd intră omul în camerele casei românești, prin care sînt împrăstiate tot felul de erburii mirositoare și sănătoase. La 1734 erau în Banat locuințe pe stîlpi, dar și bordee („Transilvania“ 1905 p. 141)

La 1674 chiar în Iași erau casele, cea mai mare parte, niște bordee acoperite cu paie, puțin diferînd de cele de prin sate.

Despre locuințele populațiunii române din Oltenia scria la 1720 deputațiunea administrativă astfel: „Țăranul nu locuște în sate, ci în 3, 4, 5 case rele, departe de drumurile țării, pe coline apropiate de păduri sau de munți, și sînt de nuele, împletite și lipite cu bălgar; dacă vede de departe că vine vr'un străin, e gata de fugă; alții însă locuiesc prin păduri în găuri subterane, fiind foarte depărtați de locurile lor de arătură. Deaceia s'a dat ordin ca toți locuitorii dela țară să iese la iveală și să se stabiliască la un loc căci altfel perde tot ce posedă și chiar se pedep-

*Te-ai înălțat, părinte, sus
Și veste mare ți-s'a dus,
Dar tot pe casă-ți strigă țarca:
«E putred ceva'n Dancenarca».*

Don Ramiro

Vremuri fericite...

Cînd noaptea-i liniștită și plină de tăcere,
Și luna învăpăiată sfioasă cînd resare,
Atuncea al meu suflet, pătruns de-atîtea chinuri,
Și ars de-atîtea doruri, de jalnice suspinuri,
Odihnă el nu-și află; ar tot sbura mereu
La sinul tău cel tîner, ah! ingerășul meu!

În cartea sortii mele, cu litere de foc
E scris să duc viață lipsită de noroc.
Și astăzi în odae stau singur, părăsit.
Durerea-mi este soră, de mine s'a lipit.
De amintiri noianuri cu drag mă tronesc
Și despre tine scumpo mereu îmi povestesc:

De serile de eamnă, atita de plăcute, [multe.
Cînd ne împlineam noi veselii a noastre doruri

O vremuri fericite, cu toate voi v'ați dus,
În negura uitării cu toate ați apus!
Și noaptea-i liniștită; de mine nu se prinde
Nici somnul nici odihna, ear dorul tău m'aprinde

De dorul tău iubit și de durere gem — —
În tainice dulci șoapte la mine te tot chem.
Atunci prin întunec din colțu 'ntunecos
Pășești încet spre mine; eu te privesc sfios.
Prin geam razele lunii asupra ta tot cad,
Și fața ta cea blindă o 'ncunjură cu drag.

Și cum pășești a lene, de mine te-alipești,
Cu mîna ta gingașă tu păru-mi netezești.
Și mă dezmerzi iubit și prinzi peste mijloc,
Pe buza mea cea rece puț gura ta de foc.
O vremuri fericite, cu toate voi v'ați dus,
În negura uitării cu toate ați apus!

Dămian Izverniceanu

Cocia lu Toma Belia.

Cînd umblam pră drumuri, vinie la mîințe
un vandrocaș cu un Român și mă întrebă:
— Cine ieșci dumnîata?

— Io am dzis — io mis Iliă Căprariu, o
nu mă cunoști?

— Iliă Căprariu... nu i-am audzit dă
numie.

La asta ortacu mîeu Petru Gugulea așa s'o
mîniat, că iera să-l mîințe la o miă dă tartori pră
vandrocașu ăla. Cum poacă fi cinieva, carie nu
mă cunoaște pră mîințe și n'o audzit dă numiele
mieu.

Iel ș'o luat pălăria și îmi spusă că 'ntr'un
șpital o murit Ghiță Niamțu din Pirniaura.

Vădzuî lingă mîințe o căruță fără cai; dzău
dă-ți mîințe. Nu-s nici cai dinaince să o tragă —
nici țiganî dînapoi să o mîințe, fără mîierge ea dă ea.
Dzîșei cătră coșiaș:

— Măi dacă ț-ai adăpat caii, du-mă la șpi-
talu al marie.

— Sui-cie — dzicie iel.

— Binie, mă suî, numa așiept caii...

— Sui-cie dacă-ș spun...

Mă suî, în cocie și scoșăi uiaga dă răchiă
dîn straiță (cie măi răchiă — m'or trimis-o dăla
praznic) — și eaca așa mă zmîcni, dă toată mă
prîșni pră folari, așa dă iuce înciepu să fugă.

Doamnie apără-mă dă dracu... înciepuî
să zbier ca un bic, că am gîngit că-i cuspiriduș.
Am luat boata, și ca să nu mă ia vr'o hală, vă
spun drept, că-m parie rău, dar am dat în cociaș
cu bitu mieu dă alun, d'am gîngit că dă'ntr'alcie.

sește la corp și viață; ultimul tarmen pentru mutare li-s'a ficsat pe Martie anul viitor". Generalul Enzenberg scria la 1786 din Bucovina, că „toate casele sînt de lemn și numai ale comercianților de peatră și în părțile muntoase sînt mai toate acoperite cu șindrilă; încolo cu trestie și cu paie; coșurile sînt numai pînă sub streșină ori lipsesc detot; sobele sînt nepotrivite și în ele se găsesc și bucatele; casele sînt cam friguroase. Țăranii încă iubesc curățenia”.

La 1788 se exprimă Raicevich astfel: „satele dela cîmp sînt în general foarte proaste și înfățișează un tablou de dezolațiune și mizerie. Casele cari se pot numi mai cu drept vizuină, sînt construite sub pămînt și se chiamă bordeie. Din depărtare nu se poate vedea decît fumul ce iese pe coșuri, eară de aproape numai acoperișul, care este prea puțin înălțat de la pămînt, astfel că carba crește pe deasupra. Locuitorii fug de drumurile mari și caută pentru așezarea satelor vre-o vale sau loc infundat, spre a nu fi văzuți de trecători și spre a se feri de prădări și de încălcări. Satele de munte sînt mai vesele; casele înălțate dela pămînt și destul de comode, avînd staule și magazii pentru păstrarea proviziunilor”.

* * *

Descrierea locuințelor o voi face aci în trăsuri generale. Casa Românilor din Muntenia nu difere mult de a Moldoveanului, căci în general este mică, constînd din 2 camere separate una de alta prin o tindă (sală); ear la săraci are numai o cameră și o tindă, pecînd la cei cu dare de mină sînt mai multe camere. Mult difere însă casa locuitorilor dela munte de a cîmpenilor și de ambele aceste feluri difere întrucîva casa podgorenilor, adecă a locuitorilor din regiunile deloase.

În prima linie este materialul de construcție, care prevalează după regiuni. Peatra pentru fundație și lemnul sau cărămida servesc la munte, ear la cîmpie pămîntul presat între scînduri sau cărămida și nuelele pentru gard ce se acopere cu pămînt; toate acestea sînt utilizate în mod mai mult sau mai puțin igienic, dupăcum dispune celce clădește de mijloace bănești mai multe ori mai puține.

Eată cum caracterizează înciteva cvinte sub-directorul serviciului sanitar superior unele case de la țară: „Salubritatea locuințelor sătenești din centrul țării (județul Ilfov) este mai preferabilă decît a bordeelor din multe județe de pe marginea Dunării, dar mai inferioare decît a caselor de grinză din județele dinspre munte; în multe locuri însă ele sînt mai insalubre decît chiar bordeele”.

Ceiece mai este neigienic la sătean, este, că chiar dacă are mai multe camere, ei stau tot numai în una, de regulă în cea mai mică, în care earna mai țin și paseri și unele animale domestice mai mici. Cele mai multe dintr'aceste camere sînt nepodite, au un singur pat de scînduri,

fără saltea, acoperit numai cu o rogojină ori cu o pătură.

Ferestrele sînt mici și prea de multeori așa prinse, că nu se pot deschide spre a se mai aerisi prin casă. Gura sobei obicinuită dă în tindă, încît prin ea nu se face vînturarare, cum s'ar face dacă ar da în camera de locuit. În Moldova sînt așa zise sobe rusești și se obicnueste a se pune capac la coșul sobii ca să nu iese căldura afară. Dacă acest capac se pune prea de timpuriu, pînă mai arde încă jeratecul cu flacăra, iese din sobă gazul numit oxid de cărbune, de care se pot otrăvi pe moarte locuitorii din casă. Rău este și cînd se usucă în casă obielele, opincile sau și alte haine ude. Locuitorii dela cîmpie, unde lipsesc lemnele, încălzitul se face cu tezic (bălgar uscat) sau cu pae, pălămizi, și alte asemenea lucruri; deaceia se și face gură sobii în tindă, ear nu în camera de locuit.

Luminatul se face cu niște lămpii mici, la unii aceste lămpii sînt chiar fără cilindru de sticlă, încît se strică și aerul din casă prin fumul flăcării.

Acoperișul caselor la cîmpie este în mare parte de paie, coceni de cucuruz (porumb, păpușoi), șovar, stuț sau trestie groasă de baltă, rogoz, var de șindrilă, șită, scînduri sau de tinchea (tablă de fer adecă pleh). La multe case lipsesc coșurile (ogege). Mai prestetot casele dela țară n'au latrine, sau celmult au șanțuri ca îngrăditură în jurul ogrăzii, în cari își fac și trebuințele.

Vărutit caselor înlăuntru, și pe dinafară de obicei se face de douăori pe an; însă casele primitive, cari nici nu sînt tencuite pe dinafară, nu se mai văruesc.

Bălgarul din curți, la cîmpie, unde și locurile sînt mai grase, nu se mai scot afară la ogoare, căci ori se arde uscat, ori se scoate afară din comună, sau rămîne prin ogrăzi.

Grajdurile, hambarele (pătulele) sînt în mare parte rău construite.

Plantații împrejurul caselor se găsesc în cele mai multe sate.

Unele comune, mai cu seamă prin văile munților, sînt foarte respindite, ceiece este în detrimentul bunăstării lor. Românilor se așază cu locuința tot cam pe lingă ape; ear dacă în vreun loc apa lipsește, atunci își face zăgazuri sau bălți ca să aibe mai la îndămină apă pentru casă și pentru vite.

(Va urma)

CRONICA.

Serbătoarea de mine a Casinei rom. din localitate, de după toate presemnele, nădăduim, că va reuși bine. Banhetul va fi în sala Otelului Coroana ung. Totaci se va da seara și con-

certul anunțat, despre care vom da raport în numărul viitor.

*

În Oravița rom. a murit țăranul fruntaș Dumitru Cucu-Șerbanu.

*

Pentru Congregația Comitatului au fost aleși în Cercul Oraviții: Dr. Ludovic Méheș, Ion Maranu, Baltazar Munteanu, Dr. Petru Corneanu, Aurel Nemoianu, E. Tanádi, Dr. Georghe Anca, Victor Poruțiu, Gheorghe Jianu, Ioan Boroș, Dr. Liviu Cigăreanu, Dr. Mihai Gropșianu, și alți patru membri în cercul Oraviții și al Stajlerak-ului.

*

În ziua de Arhangel, cînd în întreg ținutul nostru românesc lumea prăznueste, în frunța comună Hadia a fost o zi de jale.

A căzut un stîlp al sătenilor. S'a prăbușit, fiind atins de vermele nimicirii, ce s'a înfipt pe nesimțite la rădăcina lui. Un negustor binepregătut pentru căriera sa, om bun și de omenie, bietul Teodosie Popovici, de multă vreme s'a zbatut în sec, a fost învăluit de o tristeță, din care i-s'a desfășurat beteșugul, care l-a zmuld din sinul familiei și l-a zvirlit în vîrstă de 44 ani în groapa, ce cam de astăvară a căscat gura să-l înghită. Il depling soția și 3 copii minori; il depling rudele și sătenii, il deplingem și noi ca pe un prietin devotat. Moartea lui ne adîncește în gîndul neprielnic, din care izbucnește încheierea sorții vitrege a negustorului român.

Dumnezeu să-l ierte!

*

În *Cidova rom.*, măidemult un băiat de 12 ani, bătîndu-se cu un alt băiat, l-a străpuns cu cuțitul. Ear mai decurînd un copil de vr'o 7 ani a tăiat degetele unui alt vîrstnic al său. Eată cum se face creșterea Ciclovenilor, vai de capul lor!

*

În *Coștei* încă s'a hotărît închiderea birturilor de sîmbătă seara, pînă Lunia dimineața. Coșteii progresînd tot așa, sub păstorirea părintelui Corcea, va ajunge, dintr'un sat rău, cum a fost înaintevreme, o comună model.

*

Învățătorul Iosif Velceanu a fost necesitat a se retrage dela conducerea vestitului chor rom. al harnicilor Recițeni (?).

*

Atragem atenția țăranilor noștri să nu se lase înșelați de prea vameșii morari.

*

Pentru zidirea falnicei biserici din *Cacova* parohianii, într'un sinod parohial, refuzînd întregirea capitalului de zidire cu încă 24.000 coroane, învățătorul *Lința* i-a înduplecat *cu vorba bună* să primiască adrepărtarea sumei trebuitoare. Cu

Cocia stătu și io imi făcuî cruce.

Nu-i glumă mă, s'or adunat oamenii gavăt prîngă noi.

Toț zbiară și vorbise — numa io tac milcom. Mă gîngiam: io nu vă priciep niemțășcie, puceți voi strîga cum vrieți... Odată eaca vinie un domn îmbrăcat cătănieșce; avea ș'o sabie la briu, și mă intrabă romănieșce, că cocia dăcie am dat cu bițu în omu ăla dinaincea cocii...

— Îi spus, că baș istină — am dat ca să șcie cu cocia, că i-o nu-s vircolac, ori priculici, să umblu prin văzduh cu cocia fără cai...

Iei începură să să ridă, dar io ear m'am ris, cînd am vădzut, că-s proșci.

Cică cocia asta îi „automobelia”.

— Dar io mă rămășasc cu voi că icia-s și cai — numa or fi închiși în hala asta dă ladă.

Dracie n'or fi caii în ladă; să băgați binie dă samă.

Dar o nu simțiti voi — putoarea asta dă cai... pucie măi tarie dăcît caii ai dă-s prinși la ham ca draga dă lumie; caii ăia din ladă i-o lovit vr'o trăcătura dă frică, daia puce așa tarie cocia asta.

M'or spus unii, că cocia cocia asta o mină cu nîscar uloi și cu zăicin. Dar o nu-i zăicin prîntu praznic. Mie să nu-mi spună iei comegii, că io nu mis Filip Șchiopu, — fără mis Iliă Căprariu.

Și o nu-i uloiu prîntu lămpii; cit is dă proșci niemți ășcia...

Cică imi arată foalielte dăla cocie... Văd pră unu că să tot chinuie cu clientaica. Io tot caut și în sus și 'n jos — că dacă s'or spăria caii s'or ieși din mărșină, să nu-i sară ai draci, pră minie.

Or dășchis clientaica dăla o ladă și, mă, așa o ieșit un fum puturos din ladă, baș ca cum iese prăla bocez din coșu plin dă cîrnați. (Mi dor dă cîrnații noștri și dă nișcie crîmpocie pusă în untură). Vădzui mă că nu-i glumă, fără ai istină că cocia aia o mină cu'n uloi dă-i dzic niemți „bănzîn”...

Or vădzut oamenii că io mis om dă omni-niă și pr'ormă nu m'am măi cemut. Cociașului i-am dat o libră dă duan — și și din ploscă o 'nghițitura.

Să vegie că săracu cociaș nu-i din părțile noastre, că așa trasă din ploscă, — dă mă cemean că o înghice dă tot.

Măi niamțuile ce 'nțeci mă...

— Au mamă! dar las' să mă 'nțeci în răchie d'asta d'a bună.

Ba un drac... să ajung io în varmegiă prîntu iel...

Dup'ăia luă în gură o trîmbiță, ca din cari dzic vărăgienii la nigeia, și suflă în ia, dă-i ies vinilie pră obradz: Io și cu Filip nî-am pus în

cocia și așa ni-am încins în cocie — ca acasă pră patu dă curpieni.

Mărșină puface, puface, și tot sloboagie putoarea dă cai pră nișcie găuri.

Pătru, dă cînd umblă și iel prin lumie, să vege că s'o domnit, că văd, că tot își ține gegiecelie la nas...

— Dracu poace pesti putoarea asta... Ai baș ca o gramadă dă gunoi, cînd il împrășcii pră la ocol. Ian măi dă-m, ... celaș plosca aia — să-mi măi triacă dă putoarie.

Ai tare șpicuiant Pătru; io cried, că iel s'o prăfăcut, numa să-i dau cîta răchiă.

Am ajuns la șpital și cie-am pățit acolo, vă scriu altădată. Atîta vă spun, că omu carie o murit icî, nu-i din Pirniaura, numa din Rășava.

Mis cam ameșit la cap dă cocia aia fără dă cai. Mi-se 'npare că cocia aia trăbă s'o fi făcut vr'un Român... pră carie-l chiamă Toma Belia, că prăla noi is mulți cu prolicra asta, și dăla iel ș'o fi căpătat numielie cocia asta pogană. Oamenii cînd or vădzut-o, or fi strîgat dup'al cie-o făcut-o: Au-Tomo-Belio..., că marie șpiculant ieșci tu... și niemți s'or fi luat și iei după Români; altcum nu priciep, dăcie să-i dzică la cocia asta, dă carie m'o 'ntrăbat și Ciacia Simu, „Au-Tomo-Belio” și nu cocia, cum i numielie.

Io mis Iliă Căprariu

vorba bună, cu înțelepciune, toate se pot face, căci poporul e bun!

Și în *Biserica Albă* sînt închise școlile din cauza șcarlatinei.

Ministrul de justiție a ordonat, sub Nr. 26110/1907, că orice punere sub acuză a preoților și învățătorilor să se comunice ministrului de culte.

La *Greovaș* s'a întimplat un omor înfiorător — pentru un păhar de beutură.

La școala civilă din localitate s'a introdus la studiul gimnasticii și manauarea armelor. Instrucția se face sub comanda căpitanului Mațesorean.

La *Secaș* și-a serbat Duminecă cununia simpatice învățător *Ion Caprița* cu fida fruntașului agronom *Ion Peia*.

Contribuirile pentru biserica din *Verșeț* se vor cvita în publicitate.

Ceice vor contribui cu o sumă de peste 500 coroane, se vor considera ca fundatori ai bisericii ort. rom. din Verșeț. Ofertele sînt a se trimite la adresa protopopului *Traian Oprea*.

Pentru abonații foii „*Gazeta de Duminecă*”, redactată de publicistul *Dr. Dionisie Stoica*, se vor da și diferite premii în preț de 1000 cor. Înadevăr „lucruri neobicinuite la noi”, cum se zice și în apelul ce i-se adresează publicului nostru românesc.

În Anglia se vor introduce gramofone pentru discursurile dela alegeri.

Alaltăeri au plecat la America. peste Fiume, 2000 de cetățeni ungari.

Citim în „*Tribuna*”, că Simbătă seara, în 10/23. l. c. deputatul *V. Goldiș* va ține în „*Casa Națională din Arad o prelegere cu schiopatul despre antialcoholism*, ear prof. *N. Mihulin* despre Neapol, insula *Capri* și alte locuri din Italia.

Mare furtună pe Marea neagră. Cinci vapoare și șapte vase cu pînă s'au înecat. Vaporul românesc „*Dacia*” a scăpat ca prin urechile acului.

În America s'a întregit birocrațismul prin o nouă ocupație. S'au instituit și slujbași cari au să prindă la muște prin cancelării.

La serbările din *Cohalm*, bursierul Societății pentru crearea fondului de teatru rom., *Aurel P. Banuțiu* a ținut o disertație interesantă asupra secretelor „*De după culise*”.

Chorul, cu bun nume, „*Hilaria*” din *Oradea-mare*, care progresează frumos, sub conducerea învățătorului *N. Firu*, a secerat mari succese la producția de *Duminecă*.

Două cazuri de *choleră* la *Constantinopol*.

La *Tipografia „Progresul” din Oravița* se pot face și comande pentru ornate bisericesti.

Bibliografie.

A apărut *Monografia Parohiei românești unite din Timișoara de Ioan Boroș*, canonic-custode și prelat pontificiu etc., format octav, cu 80 pagini garmond. Prețul nu-i indicat. O broșură bogată în date istorice și statistice, cu ilustrații foarte reușite. O recomandăm publicului cititor, și mai ales cărturarilor nostri, cari vor fi avînd gîndul fericit să scrie și ei asemenea Monografii.

„*Cantorul bisericesc*” ofere o înleznire mare la învățarea cîntărilor bisericesti, și mai ales o orientare uimitor de ușoară în potecile încalcite ale tipicului. Îl recomandăm cu căldură cîntăreților nostri de strană, și prestetot comunelor bisericesti, spre cumpărare.

Poșta Redacțiunii.

T. B. Timișoara și Dr. P. B. Caransebeș. Din replica, ce va urma, vă veți schimba părerile. *M. Cr. Hodoș.* Am primit. Se va publica, cînd îi vine rîndul. Salut!

Poșta Administrațiunii.

Restanțerilor. Vă rugăm, acum mai pe urmă, să achitați abonamentul, cite 3 cor. până la finea anului curent.

Editor-proprietar: *Gheorghe Jianu.*

Redactor responsabil: *Alexandru Purgariu.*

7369 sz. tlkvi 1907.

Árverési hirdményi kivonat.

Az oraviczabányai kir. járásbíróság mint telekkönyvi hatóság hogy *Dr. Anca György* végrehajthatónak *Adám*, másként *Dukovics Juon* végrehajtást szenvedő elleni 20 kor. 50 fill. tőke követelés és jár. iránti végrehajtási ügyében az oraviczabányai kir. járásbíróság területén fekvő *Agadics* községi 94 sz. tjkvben A I. 1613, 1626, 1702 és 3181 hrsz. alatt foglalt ingatlanokból B 4 alatti *Adám*, másként *Dukovics Juon* 4/8 résznyi jutalékára 313 kor., † 699 hrsz. egész ingatlanra 106 kor., † 791 hrsz. egész ingatlanra 34 kor.; † 1317 hrsz. egész ingatlanra 173 kor.; † 1129 hrsz. egész ingatlanra 50 kor.; továbbá az *agadicsi* 514 sz. tjkvben A I. 2888 és 3240 hrsz. egész ingatlanra 117 kor.; az *agadicsi* 1059 sz. tjkvben A I. 2844 hrsz. egész ingatlanra 205 kor., végre az *agadicsi* 1060 sz. tjkvben A I. 98 hrsz. és 179 öisz. beltelekre és házra 332 kor. kikiáltási áron az árverést elrendelte és hogy fentebb megjelölt ingatlanok az **1908. évi január hó 21-ik** napján d. e. 9 órakor *Agadics* községházán megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alul is el fognak adatni.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át vagyis 31 kor. 30 fill., 10 kor. 60 fill., 3 kor. 40 fill., 17 kor. 80 fill., 5 kor., 11 kor. 70 fill., 20 kor. 50 fill. és 33 kor. 20 fill. készpénzben vagy az 1881. évi LX. törvény czikk 42 §-ában jelzett árfolyammal és az 1881. évi november hó 1-én 3333 sz. ig. min. rendelet 8 §-ában kijelölt óvadékképes papirban a kiküldött kezéhez bánatpénz gyanánt letenni, vagy annál a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Kiadta az oraviczabányai kir. bírószág mint tlkvi hatóság, 1907 évi október hó 24-én.

Kerekes, kir. aljárásbíró.

Aviz!

Am onoare a înștiința mult stimatei mei mușterii, că mî-am acvirat deja aproape toată marfa de toamnă, avînd asortiment bogat în postavuri moderne pentru haine, cum și articole de confecție pentru dame, perdele, pînă, cămăși pentru domni, cravate, umbrele și totfelul de alte mărfuri, ce aparțin branșei mele.

Rugînd a mă onora cu comande din magazinul meu, dealtfel bine cunoscut, semnez,

cu distinsă stimă

Rudolf Goldstein.

Covoare în toată marimea.

Cel mai ieftin loc de cumpărat, en gros și in detail.

Cel mai ieftin loc de cumpărat, en gros și in detail.

De vîndut.

Subscrisul, am 3 vagoane de mohor, 3 de fîn, 10 de tulei și 5 de cucuruz, pe care le vînd

cu preț moderat.

Cumpărătorii să se adreseze la

Remus Bortoș

învățător

în **Temeskubin.**

Gheorghe Bogdanu

Oravița-rom.

Magazin de articole

de băcănie, coloniale, galanterie, vâpseli, bumbacuri, spirituoase și depozit de făină.

Marfă curată și bună.

Prețuri cinstite. Serviciu cuviincios. Ce se mai cere ca să prospereze un negustor român?

Bunăvoința marelui public românesc!

— A t i t a. —

La
Cojocarul Gheorghe Pipelca
în **Oravița-rom.**

se află în depozit totfelul de

cojoace gata pentru bărbați

giubeici și peptare cu tot felul de plișuri noi și moderne pentru femei, cojoace pentru copii și diferite folare cu prețuri foarte moderate!

Anunț!

 Sub conducerea direcțiunii institutului

„PLUGARUL“

societate pe acții în Cacova,
s'a înființat

o însoțire ocazională reciprocă
pentru asigurarea vitelor.

Membru al acestei însoțiri, conform statutelor, poate fi oricare proprietar de vite.

Spre asigurare se primesc deocamdată cai și tot soiul de animale cornute; mai târziu vor fi primite și animalele mai mici, oi, porci, etc. Scopul însoțirii este: ajutorarea reciprocă a membrilor între sine în caz de îmbolnăvire, de nenorocire a vitelor. Despăgubire se dă și în caz de boală epidemică!

Contribuirea membrului e următoarea:

a) Tacsă de înscriere, odată pentru totdeauna 3 coroane; din această sumă se plătesc timbrele, libelul de membru, tipărituri etc.

b) O cauțiune dela 1-5 cote (cuota de 100 cor.) 5 cor.; dela 5 cote în sus, după fiecare cotă 1 $\frac{1}{2}$ %. Această sumă e proprietatea membrului respectiv, și în caz de repășire o capătă îndărăt, detragându-i-se suma de despăgubire pentru pagubele întâmplare până aci. Ea servește ca vadiu, și totodată în ea se anticipează suma de despăgubire, având membrii datorința de a o întregi din timp în timp la provocarea direcțiunii.

Toți membrii au pentru animale medicină grătuită, cum și doctor veterinar, materie de oltoit și toate spesele obveninde sînt pentru membri grătuite.

Cacova, la 28. August 1907.

Direcțiunea „Plugarul“.

Farmacia la Sf. Gheorghe

ORAVIȚA.

Pilule de Pepsin cu Acid, la boale de stomac pentru mistuire, 1 sticlă. . . . . cor. 2.—

Suppositorie Haemorrhoidale, o cutie cu 10 bucăți . . . . . cor. 3.—

Tablette de Rachitis, încontra slăbiciunii oaselor la copii (morb englezesc), pentru copii slabî, cari se dezvoltă și cresc cu greu, 1 cutie cor. 2.—

Pasta de dinți aromatică cu kaliclolic, pentru curățirea dinților, desinfițarea gurei și întărirea gingiilor, 1 tubă . . . . . cor. —.60

Menthol Drageés, contra regușelei, 1 cutie cor. —.60

Pulvere și cigarete, încontra Asthmei, mijloc escelent la respirare grea, 1 cutie de cigarete cor. 1.—
1 cutie de Pulvere . . . . . cor. 1.20

Anulin, un leac foarte bun, încontra bătăturilor dela degetele picioarelor (ochi de găină), fără a avea lipsă de a le tăia, 1 cutie . . . . . cor. —.60

Capsule, încontra limbricului cordelat, 1 cutie 3 și 4 coroane; în decurs de o oră scapă pe pătimitor de boala aceasta.

Pilule pentru igrășare, 1 cutie cu 100 de pilule . . . . . cor. 8.—

Pilule fello-lecithin, are efect minunat la anemie, pentru cari au sînge puțin și nu au apetit, o cutie cu 50 de pilule . . . . . cor. 3.—

Leac încontra Epilepsiei (boala rea), 1 sticlă 16 cor., 1/2 de sticlă . . . . . cor. 8.—

Capsule încontra scursurei, atît pentru bărbați cît și pentru mneri, 1 cutie . . . . . cor. 3.—

Injectie pentru bărbați, 1 sticlă cor. 1.50 și cor. 2.50

Injectie pentru femei, 1 cutie . . . . . cor. 2.50

Alifie pentru obraz, ce curăță în scurt timp toate jubrele și plezniturile obrazului, 1 borcan cor. 1.70

Cremă de obraz, (neunsuroasă), de același efect ca și alifia, 1 borcan . . . . . cor. 1.—

Pudră de obraz, 1 cutie începînd dela cor. —.20

Praf încontra betesugurilor de hoare, 1 pachet . . . . . cor. —.60

Praf pentru igrășarea vitelor, 1/2 klg. 2 cor. 1 klg. . . . . cor. 3.60

Praf încontra gutunarei (suspinul) cailor, 1 pachet . . . . . cor. 2.—

Iuliu Crăciun apotecar, Oravița.

La

 TIPOGRAFIA „Progresul”

în Oravița se pot comanda, în orice format, tot felul de tipărituri cu prețuri omenești.

Apelăm la toți oamenii de bine ca să ne calce pragul!